

Rapport nr 1, 2 og 3 fra plasskommandanten på Bardufoss, Ole Reistad til Luftforsvarets Overkommando

Bardufoss 21. mai 1945

- Reiste sammen med tre andre befal fra London 11. mai 1945
- Ankom Tromsø med den norske destroyeren «Stord» 16. mai og Bardufoss 17. mai 1945
- Møtte her en frivillig vaktavdeling etablert av frigitte fanger fra den norske politiske leiren. Vaktavdelingen feiret 17. mai sammen med en del av stedets befolkning. Hilste samme kveld på den tyske kommandanten, major Schafer, som elskverdig og korrekt viste rundt. Området de forlot i 1940 var ugjenkjennelig etter 5 år med krig
- 18. 19. og 20. mai ble brukt til å få oversikt over området og inspisere 5 russiske fangeleirer. Møter og samarbeid med den tyske kommandanten har gått meget bra. Det er enighet om å bruke tid på å overta ansvaret. Et mannskap på 300 tyskere, mange spesialisert for oppgaver på flybasen stiller seg til tjeneste!
- Vaktavdelingen, sivile arbeidere og nyankomne norske NS-fanger får mat fra tyske lager tilberedt av tyske kokker. Vaktavdelingen består i hovedsak av unge, ansvarsfulle gutter med initiativ. De påtar seg og holde ro og orden for de flere tusen menn av ulik nasjonalitet på ett lite, geografisk område.

Flyplass og veier

- Rullebanen mot øst/vest er klar for drift. Arbeidet med utvidelsen er ikke avsluttet. På den nye, store rullebanen i nord-/sydretning nedenfor Svarthaugen gjenstår det mye. Banen er kun grovplanert.
- Veiene er nedkjørte og humpete, og enkelte steder bare så vidt framkommelige p.g.a. teleløsning. Veinettet er imidlertid i langt

bedre forfatning enn i 1940. Veivedlikehold foreslås som oppgave for de tusener av krigsfanger fordelt utover i distriktene.

Russerleiren

- En vakt har oppsyn i russerleiren som spesialoppdrag, noe russerne setter stor pris på. Vaktavdelingens oppgaver er på grensen av hva de kan make. Stor politivirksomhet skjer på bekostning av opplæring og instruksjon.

Boligforholdene i russerfangeleiren var under all kritikk. Fangene så gjennomgående meget dårlige ut og mange var helt avkrefte og avmagret. Fangene har fått flere ulltepper og de syke får behandling. Fangene virket nedtrykte og likeglade, en følge av de slette matforhold. Siden er fangene flyttet i ordentlige, gode, brakker med utmerket kjøkken og god mat. De har erklært seg meget tilfredse med forandringene. Det er en absolutt nødvendighet å skaffe fangene arbeid hvis man ikke skal komme opp i vanskeligheter. Veiarbeider, plassarbeid og vedhogst etc vil kunne være passende beskjeftigelse. Flere fiskepartier er levert for å bedre kostholdet til de russerne som var mest avkrefte. Herr Bruvold i Tromsø har tidligere overlevert fiskepartier til norske fanger på Bardufoss. De russiske krigsfanger har uttalt sin store takknemlighet for at nordmennene interesserer seg så sterkt for deres sak. Det ville lette stillingen på Bardufoss betydelig om man kunde få sendt russerne hjem, da det hefter tjenesten i ikke så liten grad og byr på mange vanskeligheter å ha en fangeleir midt inne på flyplassen.

Landssvikerne

- Antall norske NS-fanger, 115, øker og krever vakthold. Disse beslaglegger og en stor brakke, og noen er plassert i Steinberget i påvente av avhør/rettergang. En rekke av de største frontfigurene fra naziststyret, som frontkjempere, tidligere politipresident i Tromsø, fylkesordfører, tidligere ordfører i distriktet o.s.v. er i NS-leiren.

Denne dele av virksomheten haster det mest med å få ryddet opp, både p.g.a uhyggestemning det bevirker å ha disse menneskene inne i leiren, og dernest det store antall vakter det legger beslag på skal en oppnå en sikker bevoktning.

Lasarett

- Den tyske plasskommandanten er enig i at det tyske lasarettet forblir på Bardufoss. En lege fra den norske leiren benyttes nå som lege sammen med tysk lege og tannlege.

Sivile arbeidere

- Som en følge av stor byggeaktivitet kom det en rekke mere eller mindre frivillige arbeidsstyrker av de forskjellige nasjonaliteter. Disse er anvist til forefallende arbeid og oppryddingsarbeider. De er i den norske arbeidsleiren og bespises fra det tyske kjøkkenet. Det er ønskelig at disse snart blir sendt til sine respektive hjemsted.

Bardufoss 11. juni 1945

Tyskerne

- 23. mai rømmet tyskerne, i ro orden, Bardufoss flyplass med unntakelse av 290 mann som ifølge avtale mellom oberst Reistad og den tyske øverstkommanderende, major Schafer, fortsatt ble stående i forskjellige nøkkelstillinger, da spesielt ved alle radiostasjoner, flysikringsordninger, flykontroll, vakthold, etc. Tyskerne blir i disse stillingene inntil de kan bli avløst av norsk personell
- Tyskerne viser ofte interesse og hjelpsomhet overfor befolkningen når det gjelder å bringe orden i landskapet, men det trengs å så

avgjort når man ser hvilket fantastisk rot de har prestert å skape her i disse fem krigsårene. De har først og fremst utenom de militære oppryddingsarbeider vært benyttet til våronnarbeide. På Troms Fylkes skogplanteskolefelt arbeider gjennomsnittlig daglig ca 100 mann og arbeidsytelsen rapporteres fra fylkesskogmester å være meget gode. De fleste tyske forlegninger er nå overtatt. Der det enda er nødvendig å ha tyskere for at plassen skal være i forskriftsmessig stand, og ved en rekke bedrifter arbeidet ellers ville stoppe opp er tyskerne blitt på vårt forlangende. Avvæpning av tyskerne går sin jevne gang.

Russerfangene

- De russiske fanger som hadde fått anledning til å spasere fritt omkring, har i stor utstrekning og til dels med rette, blitt beskyldt av tyskerne for å ha drevet med tyveri og naskeri rundt i leirene. Man ble derfor nødt til å gi russerne portforbud i 3 dager etter tyskernes rømming for bedre å få leiren i orden uten innblanding. Antall russerfanger er nå mellom 700 og 800.
- I slutten av juni ble en rekke russere syke med tegn på svær intoksikasjon (forgiftning). 21 mann innlagt på tysk sykehus, 7 døde, de andre fikk behandling og kom seg, og ble utskrevet helbredet; 2 stykker hadde nedsatt syn – årsak tresprit – metanol forgiftning.

Landssvikerne

- De norske quislinger som sitter arrestert på Bardufoss har stort sett oppført seg bra til tross for at de har noen av sine mere framtreddende representanter blant fangene som fylkesmann, biskop, politipresident osv. Det har vært en hel del passende oppgaver å sette fangene på, vesentlig oppryddingsjobber for mennenes vedkommende, mens de kvinnelige har tatt seg av renholdet.

Forhøret av fangene pågår for full fart, så det bedrøvelige kompani kan bli avviklet snarest mulig. Gjennomsnittlig har fangetallet dreiet seg om ca 150. Disse betraktes som varetektsfanger inntil deres forhold er avgjort av myndighetene.

Vakthold

- Vaktholdet ble delvis overtatt av ett norsk feltartilleribatteri på 136 mann og 8 offiserer den 27. mai. De ankom 26. mai fra England. Den 28. mai ankom også ett tungt norsk batteri fra luftvern bataljonen også fra England, 220 mann. Senere er feltbatteriet trukket vekk og det norske luftvern batteriet ventes i nærmeste fremtid med en engelsk avdeling. Vakttjenesten har stort sett gått meget bra. En del forstyrrelser forekommer nå og da. Det er klart at de over 100 000 mann fra forskjellige nasjonaliteter som er samlet i disse landsdeler vil komme til å by på mye farlig konfliktstoff når de etter 5 år intens krig plutselig blir gående arbeidsledig å slenge like innpå livet til hverandre. Det vil sikkert bli verre fremover såfremt man lar denne uheldige blandingen eksistere. Vaktavdelingene måtte 10. juni tre i aksjon og ble livlig beskytt under forsøket på å sette en stopper for en illkamp som hadde pågått noen tid mellom HS (Heimevernet)-gutter og tyskere på Moen.

Sivile arbeidere

- All mat er rekvirert av de tyske lagrene. Plasskommandanten har gitt tillatelse til å kjøpe ferske brød og fisk. Wehrmacht har foruten kjøkkensjef også stillet en medhjelper til vår disposisjon. I tillegg har vi ansatt 2 norske kokker, og 10 kvinnelige betjener. Til øvrig hjelp på kjøkkenet benyttes N.S. fanger.

- Av betjeningen på vaskeriet er det også en del russiske kvinner og menn som var tvangsutskrevne av tyskerne. Vaskeriet er bygd av tyskerne og har moderne vaskemaskiner. I østre ende er det innredet bad, badstue, dusj og høyfjellssol. Vaskeriet ledes av tysker med en stab på 4 mann og 28 kvinner.

Bardufoss 16. juli 1945

- Engelskmenn rykker inn med spesialister som skal overta etter tyskerne. 27. – og 28. juli kom en del R. A. F. personell for å overta Flying Control og tyskerne ble skjøvet ut og bare benyttet til i underordnet tjeneste. 10. juni ble 5 lastebiler, 6 personbiler og 5 motorsykler uten sidevogn avgitt fra tyskerne. Dette materiellet var i svært dårlig og nedkjørt, og bilverkstedet har arbeidet på spreng for iallfall å holde noen av dem gående. Forsøk på å få materiellet byttet ut med bedre har strandet på engelskmennene. Den 9. juli gikk det igjennom avlevering av ytterligere 2 personbiler og 5 lastebiler av noe bedre kvalitet, men transportforholdene er enda til sine tider håpløse.
- *De russiske krigsfangene reiste 26. juni 1945.* Før de reiste hadde de en kamerataften der tresprit inngikk som oppmuntringsstoff. 7 menn døde, 4 ble blinde og en del måtte bli liggende igjen på sykehuset.

Velferdstjenesten

- 22. juni ble Alvin Dahl beordret til sersjant og sjef for velferdstjenesten. Hittil fantes en del friidrettsutstyr nå kom fotballutstyr, boksehansker osv. Flere fotballag er i gang. Ett av disse slo et engelsk lag 9 – 0 i en dårlig kamp. Bade- og soleplass ved Barduelven er blitt ryddet og stupebrett satt opp.

- Det er kommet en del sigaretter, kjeks, tobakk o.l. som er delt ut delvis gått ut på kantina som er opprettet.
- Musikere er blitt organisert til band, og arbeidet pågår med et hornorkester
- 4 kabareter er arrangert i Messa, hvorav 2 av ganske god kvalitet. Søndag 7. juli arrangertes en aften til inntekt for gjenoppbyggingen av Finnmark med kabaret og musikkprogram. Etterpå spilte orkesteret til dans. Samarbeidet med de engelske tropper er med fordel innledet på dette området